

IT-TIELET SENA L-ISTORJA (ĠENERALI) IL-HIN: SIEGHA U NOFS

L-Isem: _____

Il-Klassi: _____

- 1. Nizzel numri minn 2 sa 11 fil-kaxxi l-vojtja biex turi x'użu kienu jagħmlu l-Kavallieri minn dawn il-postijiet f'Malta. In-numru 1 hu lest bhala eżempju.**

1	It-Tarzna		il-post fejn kien jinħażen il-qamħ.
2	Il-Monte di Pietà		il-Qorti tal-Ordni fil-Belt Valletta.
3	Il-Knisja Konventwali		il-mahzen ewlieni għall-armi.
4	Il-Fosos tal-Furjana		fejn kienu jgħixu l-Kavallieri skont il-lingwa tagħhom.
5	Il-Palazz Maġisterjali		sptar għall-morda bil-pesta.
6	L-Armerija		il-post fejn kien jgħix il-Gran Mastru fil-Belt.
7	Il-Buskett	1	il-post fejn kienu jissewwew il-galeri u x-xwieni.
8	Is-‘Sacra Infermeria’		il-post fejn il-Kavallieri kienu jmorru għall-kaċċa.
9	Il-Kastellanija		il-post fejn il-Maltin kienu jirhanu d-deheb tagħhom.
10	Il-Bereġ		il-post fejn il-Kavallieri kienu jaqdu d-dmirijiet spiritwali tagħhom.
11	Il-Lazzarett		l-isptar ewlieni tal-Ordni f'Malta.

(Total: 10 marki)

2. Aqra din is-silta u wieġeb il-mistoqsijiet.

Il-Gran Mastru kien jintgħażel mill-Kavallieri. Hu kien imexxi l-Ordni sa mewtu. Il-Maltin kienu jqisuh bħala s-Sovran ta' Malta. Biex imexxi l-Ordni, il-Gran Mastru kien ilaqqa' l-Gran Kunsill magħmul mill-oghla membri tal-Ordni. Diversi karigi tal-Ordni kienu jitmexxew mill-Gran Prijuri tal-Bereġ. L-Ammirall tal-Flotta kien jintgħażel minn fost il-Kavallieri Taljani. Il-Gran Ospitalier tas-Sacra Infermeria kien ikun Kavallier Franciż. Is-Seneskal kien jintgħażel minn fost il-Kavallieri Spanjoli.

Il-Kavallieri ma nehhewx l-Università tal-Imdina u ta' Ghawdex meta ġew Malta fl-1530. Mhux talli hekk, iżda huma waqqfu Università oħra fil-Belt Valletta. L-aktar magħrufa kienet dik tal-Imdina u kienet tmur lura sa żmien l-Aragonizi. Din kienet tikkonsisti f'diversi uffiċjali Maltin eletti kull sena u kkonfermati mill-Gran Mastru.

2.1 Ghaliex il-Gran Mastru kien jitqies bħala s-Sovran ta' Malta ?

_____ (1)

2.2 Ghaliex taħseb li kien jitlaqqa' l-Gran Kunsill ?

_____ (2)

2.3 X'kien id-dmir ewlieni ta':

(a) il-Gran Prijuri _____ (1)

(b) l-Ammirall _____ (1)

(c) il-Gran Ospitalier ? _____ (1)

2.4 X'kienet l-Università li tissemma' fis-sors?

_____ (1)

2.5 Ghaliex taħseb li l-Università tal-Imdina kienet aktar importanti minn dik tal-Belt ?

_____ (1)

2.6 Ikteb VERU jew FALZ :

(a) Il-Hakem kien jissejjaħ ukoll il-Kaptan tal-Virga _____ (1)

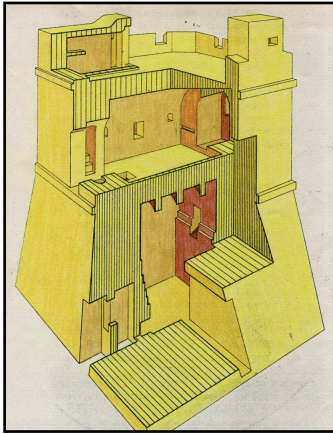
(b) L-uffiċjali Maltin kienu jkunu eletti kull hames snin _____ (1)

(c) It-teżorier kien jiehu hsieb il-kontijiet tal-Università _____ (1)

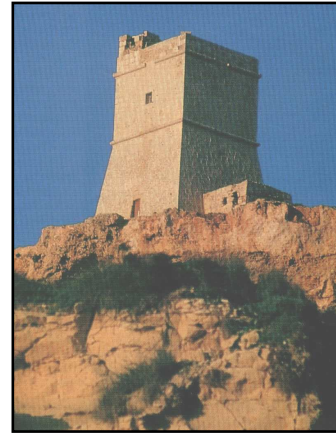
(d) L-uffiċjali tal-Università setgħu jivvutaw fl-elezzjoni tal-Gran Mastru _____ (1)

(Total : 12-il marka)

3. Hares sewwa lejn dawn u wieġeb il-mostoqsijiet kollha.

Sors A

Sors B

3.1 X'tip ta' fortifikazzjoni jidhru fis-sorsi ta' hawn fuq?

_____ (1)

3.2 Ghaliex taħseb li din il-fortifikazzjoni nbriet f'dik il-pożizzjoni?

_____ (2)

3.3 Fejn kienu jinbnew strutturi ta' dan it-tip?

_____ (1)

3.4 X'tinnota dwar il-hitan tal-fortifikazzjoni li tidher f'Sors A?

_____ (1)

3.5 Ghaliex taħseb inbena hekk ?

_____ (1)

3.6 X'kienu jissejhu s-suldati Maltin li jiehdu hsieb dawn il-fortifikazzjonijiet ?

_____ (1)

3.7 X'kienu jagħmlu dawn is-suldati meta jaraw l-għadu riesaq ?

_____ (2)

3.8 Min kien il-Gran Mastru li bena tlettax-il binja bħal dik ta' Sors B?

_____ (1)

(Total: 10 marki)

4. Hares sewwa lejn dawn is-sorsi u wara wieġeb il-mistoqsijiet kollha.

Sors C

Sors D

4.1 Mil-liema belt mibnija mill-Kavallieri huma meħuda dawn ir-ritratti? _____(1)

4.2 Mir-ritratti x'tinduna li kienet karatteristika prinċipali ta' din il-belt?

_____ (1)

4.3 Semmi **żewġ** differenzi li tinnota bejn dawn iż-żewġ ritratti.

_____ (2)

4.4 Min għamel il-pjanta ta' din il-belt?

_____ (1)

4.5 Min għen lill-Kavallieri fil-bini ta' din il-belt?

_____ (1)

4.6 Minn fejn inqata' l-ġebel għall-bini ta' din il-belt?

_____ (1)

4.7 Għaliex l-ewwel li nbew kienu s-swar ta' din il-belt?

_____ (1)

4.8 Semmi **żewġ** binjiet importanti ta' zmien il-Kavallieri li nsibu f' din il-belt.

_____ (2)

4.9.1 Fuq liema stil arkitettoniku nbnew il-faċċati ta' hafna mill-bini ta' din il-belt?

4.9.2 Semmi karatteristika ewlenija ta' dan l-istil arkitettoniku.

 (1)

4.10 Għaliex din il-belt għadha importanti għall-Maltin anke llum? Semmi **tlit** punti.

 (3)

(Total: 15-il marka)

5. Aqra din is-silta u wieġeb il-mistoqsijiet.

“Fi żmien il-Kavallieri, u wkoll wara li huma telqu, f'Malta kien hawn industrija kbira tal-bini u t-tiswija ta' xwieni u bastimenti. Fil-Foss tal-Belt kien hemm Tarzna mghammra tajjeb... Il-bini u t-tiswija ta' bastimenti kienu jhaddmu hafna mghallmin tas-sengha, fosthom il-qlafat. Il-qalfat kien jimla l-fili ta' bejn il-planki tal-bastiment biex ma jhallix l-ilma jidhol fl-istivi. Is-sengha tiegħu kienet ta' htieġa kbira għax jekk l-ilma jnixxi għal ġewwa l-istivi, mhux biss kien jagħmel hsara lill-merkanzija, iżda kien jista' jisfa' wkoll ta' periklu u saħansitra jgħarraġ lill-bastiment b'kollox...”

(Ġużè Galea, *Xogħol u Snajja' tal-Imghoddi*)

5.1 Fuq iex titħaddet din is-silta?

 (1)

5.2 Għaliex ix-xogħol tal-qalfat kien importanti?

 (2)

5.3 Semmi **tlit** xogħlijiet u snajja' oħra marbuta mill-industrija tal-baħar fi żmien il-Kavallieri.

 (3)

5.4 Għaliex il-flotta kienet importanti għall-Kavallieri?

 (2)

5.5 Semmi **żewġ** tipi ta' nies li kienu jaqdfu fuq il-galeri tal-Ordni?

 (2)

5.6 Semmi xi problema li setghet tinqala' waqt vjaġġ fuq il-baħar.

5.7 B'liema **zewġ** modi kienu jgawdu l-Maltin mill-industrija tal-baħar?

(2)

5.8 X'kien isir mill-flus li l-Kavallieri kienu jġibu mis-sibi?

(1)

(Total: 14-il marka)

6. Hares lejn l-istampa u wieġeb il-mistoqsijiet.

Bieb l-Imdina

6.1 F'liema stil huwa mibni dan il-Bieb?

(1)

6.2 Ghaliex dahla bħal din tolqot lil hafna nies?

(1)

6.3 Liema perit kien responsabbli għad-disinn ta' dan il-Bieb?

(1)

6.4 Semmi **zewġ** xogħlijiet ohra ta' dan il-perit.

(2)

6.5 Ghaliex kellu jsir hafna bini fl-Imdina wara l-1693?

(1)

6.6 Barra mir-restawr tal-Imdina semmi proġett ieħor li għamlu l-Kavallieri għall-użu tagħhom u tal-Maltin.

(1)

6.7 Semmi mod kif gawdew il-Maltin minn xi proġett li għamlu l-Kavallieri.

(1)

(Total: 8 marki)

7. Wieġeb il-mistoqsijiet.

7.1 Semmi filosofu li kellu influwenza kbira fuq ir-Rivoluzzjoni Franciża tal-1789.

_____ (1)

7.2 Għaliex il-bdiewa Franciżi kienu mdejqa qabel ir-Rivoluzzjoni?

_____ (1)

7.3 Xi ġralu r-Re Lwiġi XVI matul ir-Rivoluzzjoni Franciża?

_____ (1)

7.4 X'gara mis-sistema fewdali fi Franza wara r-Rivoluzzjoni?

_____ (1)

7.5 Semmi **żewġ** effetti tar-Rivoluzzjoni Franciża.

_____ (2)

(Total: 6 marki)

8. Ikteb VERU jew FALZ dwar Franza qabel ir-Rivoluzzjoni.

8.1 Ir-Re Lwiġi XVI kellu poter assolut.

8.2 L-isqfijiet u l-kleru ma kinux ipprivileġġjati fi Franza.

8.3 In-nobbli kellhom iħallsu ħafna taxxi.

8.4 It-tmexxija tal-gvern kienet f'idejn l-avukati.

8.5 Il-parlament kien ilu ħafna snin ma jiltaqa'.

(Total: 5 marki)

9. Ikteb fit-tul fuq WAHDA minn dawn it-temi.

9.1 Il-miġja tal-Franciżi f'Malta u r-riformi li ppruvaw jagħmlu

9.2 L-irvell tal-Maltin u t-tkeċċija tal-Franciżi

9.3 Ikteb paragrafu fuq kull wahda minn dawn:

- a) l-importanza storika tal-Imdina
- b) ir-raġal Malti
- c) il-bini tal-akwadott
- d) l-Inkwizizzjoni

9.4 Ikteb fuq il-ħajja ekonomika u soċjali tal-Maltin fi żmien il-Kavallieri. Għandek titratta dwar ix-xogħlijiet u impiegi, il-qagħda tan-nies u l-livell ta' edukazzjoni f'dak iż-żmien.

(Total: 20 marki)

